

“Deze plek is heil’ge grond”

Henk Meeuws is diaconaal onderzoeker

Aan het woord is niet Prof. Dr. Erik Borgman in zijn inaugurele rede als hoogleraar theologie in Tilburg, maar Eric, gast / deelnemer van inloopcentrum 't Hemeltje van Diaconaal Centrum Eindhoven, dat door hem heilige grond genoemd wordt die niet bezoedeld mag worden. In een betoog vol emoties verklaart hij: “Jullie zijn er altijd voor mij, wat ik ook gedaan heb. Je helpt als het leven donker is en dat is heilig. Dat moeten wij eerbiedigen en hier mogen wij geen ruzie maken”.

Nadenken over buurtpastoraat

Eric's getuigenis, tegelijk een soort belijdenis van geloof, hoop en liefde, is te vinden in een van de praktijkverhalen die opgenomen zijn in de publicatie *“Zo wordt het spel gespeeld”*. *Over empowerment en gemeenschap – een praktijkonderzoek*. Uitgaande van deze praktijkverhalen doen in dit boek zes beroepskrachten, werkzaam in diverse vormen van Urban Mission in ons land, goedgefundeerd en welberedeneerd verslag van de inzet en uitkomst van hun gezamenlijke reflectie op de eigen praktijk. De titel werd geleverd door Hans, de voorzitter van de zelforganisatie van dak- en thuislozen KDET, die op de studiedag over de onderzoeksresultaten vrijmoedig zijn persoonlijke visie uitlegde en commentaar leverde: *“Zo wordt het spel gespeeld”*.

Hoe wordt het spel dan gespeeld?

Hoe wordt het spel gespeeld, van wat voor leiderschap getuigen de werkers, wat is daarvoor nodig? In het antwoord op deze vragen wordt de lezer in negen hoofdstukken ingevoerd, op methodisch heldere wijze. De gevolgde weg wordt telkens geïllustreerd aan de hand van een schema van concentrische cirkels dat gaandeweg wordt ingevuld: van buiten naar binnen (hfs. 1-4), naar de kern (hfs. 5), en vervolgens weer naar buiten (hfs. 6-9).

Op de weg naar binnen wordt aandacht besteed aan (hfs. 1) de maatschappelijk context, de leefwereld van uitsluiting en achterstelling, de betekenis van een veilige plek. In (hfs. 2) komt de drempel in beeld, die geslecht moet worden voordat / opdat mensen de plek kunnen betreden, hun plek kunnen innemen. Vragen als: word ik gezien, is de werker betrouwbaar, komt die op voor mijn zaak, komt de werker door de schok heen die de deelnemer ook bij hem kan oproepen? In hfs. 3 lezen we over het belang van de goede sfeer: ruimte voor ieder en ieders eigenheid, mededeelzaamheid, medemenselijkheid, gedeelde verantwoordelijkheid, mede-eigenaarschap. Zo wordt een ruimte of gelegenheid een veilige plek, heilige grond. In hfs. 4 staan we stil bij de bestending en verdieping van de sfeer in rituelen waarin ruimte is voor wat ieder in het eigen wezen raakt en de levenskracht gesterkt wordt.

Hoofdstuk 5 is het scharnier van het boek. Hier wordt de kern geraakt, d.w.z. de ervaring van ‘het lege moment’: schokkende of verrassende momenten van ‘niet weten’, uit het lood geslagen worden, sprakeloosheid, kwetsbaarheid, onvermogen. Alle momenten die ‘bronervaringen’ bemiddelen.

Hierna gaat de weg weer naar buiten en wordt in hfs. 6 ingegaan op empowerment: subject worden, eigenaarschap, procesmatig karakter daarvan, en randvoorwaarden binnen de groepsdynamiek. In hfs. 7 komt gemeenschapsvorming in meerdere zin, met meer dimensies aan bod: het leven delen, vormen van geloofsgemeenschap, missionaire- en kwaliteitsimpuls in de lokale en bredere samenleving. Hoofdstuk 8 vertelt over het benodigde en betoonde leiderschap: dienend, vrijmoedig, zinontvangend, spiritueel, gelovig. In hfs 9 lezen we over gemeenschap en structuur: het benodigde organisatorisch arrangement voor het tot stand komen of/en bestendigen van plekken van gemeenschap.

Slothoofdstuk 10 bericht over het ‘groepslaboratorium’ en over de studiedag in het voorjaar van 2011. De ervaringen van de werkers en hun reflecties daarop bleken gedeeld te worden door collega’s uit zowel het buurt- en straatpastoraat als het uit het welzijnswerk. Hun werk biedt inderdaad een kwaliteitsimpuls op het denken en doen van lokale bestuurders en medewerkers van welzijnsinstellingen (p. 117).

Belangrijk praktijkonderzoek

De auteurs hebben belangrijk, noodzakelijk en vruchtbaar werk verricht in hun praktijkonderzoek en reflectie. Het is zéér te hopen dat kerkelijke beleidsmakers zich er goed door laten aanspreken en inspireren. Urban Mission is immers door de kerk zelf in het leven geroepen om contact te zoeken met en present te zijn in het leven van mensen in uitsluiting en achterstelling, mensen met wie de kerk in haar ‘normale’ leven geen relatie meer had. Als nu de werkers van Urban Mission dat contact weten te krijgen, present weten te zijn op zo’n manier dat bij en met die mensen empowerment en gemeenschap - ook geloofsgemeenschap - groeien, dan stel je je als kerk toch met grote graagte open voor de missionaire en kwaliteitsimpuls die daarvan uitgaat? Echt leiderschap is toch gericht op het *vinden* van zin en bestemming, herkent en erkent heilige grond als die wordt ontwaard in ‘een moment van leegte’?

Er staat veel in deze publicatie dat haar waar en goed maakt. In het bijzonder geldt dat mijns inziens voor de notie ‘het lege moment’, waaromheen in feite de reflecties scharnieren. Wat erover gezegd wordt klinkt door in een van de songs van Leonard Cohen: “Their is a crack of light in everything”. En de grote meesters van het geestelijk leven getuigen hetzelfde: zoek in het duister het licht, in het niet-weten het zien, in het niets het al, in de dood het leven.

Betekenisvolle beelden

Er is veel in deze publicatie dat haar ‘mooi’ maakt, niet het minst de kleurrijke illustraties. Ze zijn van de hand van Rosemarijn, bezoeker/gast/deelnemer én vrijwilliger/medewerker van het Meester Geertshuis in Deventer. Mij trof met name haar verbeelding van hoofdstuk 8 over leiderschap. Van weerszijde vinden twee handen elkaar boven een tafel met een bord eten; op de tafel een opengeslagen boek, aan de muur een soort tweeluik; zowel in het boek als op het tweeluik staat één woord: ‘God’, terwijl dit in de tekst zelf niet voor komt. Dit contrast maakt mij nieuwsgierig naar haar commentaar bij de inhoud van het boek (vgl. p.140). Betoont zij zich daarin voor de werkers ‘goede boodschapper’ (p.121) ook wat betreft de behoedzaamheid dan wel vrijmoedigheid waarmee Gods genade door de werkers geloofd en geprezen mag worden?

[Kader]

Titus Schlatmann, Rob van Waarde (red), e.a., *‘Zo wordt het spel gespeeld’ Over empowerment en gemeenschap - een praktijkonderzoek*, Van der Ros Communicatie (v/h Van der Ros Verlag), Ootmarsum, ISBN/EAN: 978-90-812849-6-7, 144 pag. Prijs € 20,=. Bestellen via de plaatselijke boekhandel, of bij de uitgever: ww.vanderros-communicatie.nl, email: peter@vanderros.eu, telefoon 06-48555076.

Illustratie: omslag van het boek